

Zafer Gazetesinde Antikomünizm İnşası: 1951 Tevkifatı İçerikleri Üzerine Bir İnceleme

Anti-Communism Construction in Zafer Newspaper: An Examination of the Contents of 1951 Detention

Ömer Faruk Yücel, Dr. Öğr. Üyesi, İnönü Üniversitesi İletişim Fakültesi,
E-posta: omerfarukyucel4@gmail.com,
ORCID ID: 0000-0002-3035-004X
Araştırma Makalesi/Research Article

Öz

Bu çalışma, Demokrat Parti (DP) iktidarına yakınlığı ile bilinen *Zafer* gazetesinin devrin politik iklimi içerisinde nasıl bir konuma sahip olduğunu ele almaktadır. *Zafer* gazetesi, DP döneminin önemli gazetelerinden biri olarak 1950-1960 devrinde gerçekleşen siyasî, sosyal ve ekonomik olaylara bakış açısıyla iktidarın sesi olmaya çalışmıştır. Türkiye'nin Batı Bloku'nda yer almayı tercih ettiği Soğuk Savaş yılları içinde benimsediği dış politika anlayışı, Türk basınının önemli bir çoğunluğu tarafından desteklenmiştir. Marshall Yardımı ve Truman Doktrini, Türkiye'nin Kuzey Atlantik Paktı'na (NATO) giriş süreci gibi Batı Bloku merkezli hamleleri gerek iktidar gerekse muhalefet tarafından onaylanmıştır. Devrin siyasî şartları içinde başta ABD olmak üzere Batılı devletlerin benimsediği antikomünizm siyaseti de yine bu devirde basın tarafından genel olarak kabul görmüştür. Sol yayınların ve siyasî girişimlerin yasadışı kabul edildiği bu devirde basın, bu tür faaliyetleri Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB) ile ilişkilendirmiş, dolayısıyla Doğu Bloku'nun bir parçası olarak görmüştür. *Zafer* gazetesi, iktidarın bu devirde kullandığı antikomünizm dilini basında temsil eden önemli yayınlardan birisi olmuştur. Bu çalışmada *Zafer* gazetesinin ürettiği içerikler yoluyla nasıl bir politik konum inşa etmeye çalıştığı "1951 Tevkifatı" olarak bilinen tutuklamalar ve ardından Türk Ceza Kanunu'ndaki değişikliklere yönelik içerikleri üzerinden değerlendirilmiştir. Gazete, gerek yazarları tarafından gerekse bu konuya ilişkin ürettiği haberleriyle DP'nin politikalarını desteklemiş; Doğu Bloku ve sol akımlara karşı sert bir tavır takınmıştır. Çalışmada *Zafer* gazetesinin 1951 Tevkifatına yönelik tutumu, tutuklamaların başlangıcından itibaren 66 gün boyunca neşredilen nüshalarının arşiv taraması yoluyla elde edilen veriler ışığında ortaya konmaya çalışılmıştır. Vaka çalışması yöntemiyle hazırlanan çalışmada *Zafer* gazetesinin örnek olaya ilişkin tespit edilen içeriklerinde antikomünizm inşasını nasıl gerçekleştirdiği belirlenmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler:

Zafer Gazetesi,
antikomünizm, basın,
siyaset

Abstract

This study examines the stance of the *Zafer* newspaper, recognized for its alignment with the Democratic Party (DP) government, within the political context of the era. As a significant publication of the DP period, *Zafer* aimed to serve as a governmental mouthpiece, reflecting the administration's perspective on political, social, and economic developments from 1950 to 1960. Throughout the Cold War, Turkey's foreign policy, favoring alignment with the Western Bloc, received substantial backing from the Turkish press. Western Bloc-centered moves such as Marshall Aid, the Truman Doctrine, and Turkey's entry into the North Atlantic Treaty Organization (NATO) were confirmed by both the government and the opposition. In the political conditions of the period, the anti-communism politics adopted by Western states, especially the USA, was also generally accepted by the press in this period. *Zafer* newspaper was one of the important publications that represented the anti-communism language used by the government in this period. This study assessed the political stance that *Zafer* newspaper aimed to establish through its coverage of the "1951 Detention" arrests and subsequent amendments to the Turkish Penal Code. The newspaper supported the policies of the DP through its writers and the news it produced on this topic and took a drastic attitude against the Eastern Bloc and leftist movements. This study aims to elucidate the *Zafer* newspaper's stance about the 1951 detentions, based on data obtained via archival research of issues issued over 66 days following the commencement of the arrests. This study, employing the case study method, explored how the *Zafer* newspaper framed anti-communism in its specific event coverage.

Keywords:

Zafer Newspaper,
anticommunism, press,
politics

Başvuru Tarihi: 05.09.2024

Yayıma Kabul Tarihi: 04.12.2024

Yücel, Ö. F. (2024). Zafer Gazetesinde antikomünizm inşası: 1951 tevkifatı içerikleri üzerine bir inceleme. *Kastamonu İletişim Araştırmaları Dergisi (KIAD)*, (13), 131-152. DOI: 10.56676/kiad.1544283

Giriş

Türk basın tarihi, siyasî gelişmelerin basın üzerindeki etkisiyle şekillenmiştir. Her devir, basılı olan malzemenin içeriğini hazırlayan muhtelif şartları da beraberinde getirmiştir. İlk gazete *Takvim-i Vekayi*'den günümüze kadar neşredilen gazete ve dergiler kendi devrinin siyasî, iktisadî ve sosyal şartlarını yansıtır. Kimi zaman basın ve iktidar arasındaki ilişki bu yansımayı gölgelese de devre ait vesikalar incelendiğinde süreç her zaman böyle şekillenmiştir.

Türk siyasî tarihinde olduğu kadar basın tarihinde de önemli bir dönüm noktası olan 14 Mayıs 1950 seçimleri Cumhuriyet Dönemi'nde çok partili siyasî hayatın başlangıcı olmuştur. Demokrat Parti (DP), II. Dünya Savaşı'ndan sonra oluşan iki kutuplu dünya içerisinde Türkiye'nin Batı ile bütünleşmesini hızlandıran politikalar üretmiştir. SSCB'nin karşı kutbunda konumlanan Batı Bloku, sol akımlara ve ideolojilere karşı bir tutum sergilemiştir (Eroğul, 2003, s. 22). Söz konusu tutum, II. Dünya Savaşı'ndan sonraki hükümetlerin genel bir tavrı olmuştur.

II. Dünya Savaşı'ndan sonra, özellikle DP dönemindeki siyasî gelişmelere bakıldığında özellikle dış politikada atılan adımlar, Batı dünyası ile iyi ilişkiler kurulduğunu göstermektedir. Dünyada barış ve güven ortamını yaratabilmek için, temel insan haklarını koruyan ve kararlarının yaptırım gücü olan küresel bir örgüt olarak 25 Nisan 1945 yılında San Fransisco kongresinde, aralarında Türkiye'nin de bulunduğu 52 ülkenin temsilcilerinin onayıyla temeli atılan (Birdişi, 2010, s. 123) Birleşmiş Milletler (BM) üyeliği, önemli bir başlangıç olmuştur. Birleşmiş Milletler, dünyanın Doğu Batı ayrımı olmadan tüm ülkelerinin birleştiği bir nokta olsa da Türkiye için bu durum daha çok Batı yönüyle ön plana çıkmıştır. Çünkü Türkiye, Kuzey Atlantik Konseyi'ne (North Atlantic Treaty Organization) girebilmek için Birleşmiş Milletler'in çağrısı üzerine Kore'ye asker göndermiştir (Doster, 2012, s. 35). Ayrıca NATO üyeliği, SSCB karşısında Türkiye'nin güvenliğini temin edebilecek bir aşama olarak da görülmüştür (Bulut, 2008, s. 37-38). Bunun yanı sıra 1953 yılında, SSCB'nin Doğu Avrupa bölgesinde oluşturduğu yayılma tehdidine karşı birlik oluşturmak amacıyla imzalanan Balkan Paktı (Kocaoğlu, 2021, s. 4-9) ve 1955 yılında Ortadoğu'da SSCB'nin oluşturabileceği muhtemel tehditlere karşı bir savunma sistemi oluşturmak amacıyla imzalanan Bağdat Paktı (Soysal, 1991, s. 179), millî güvenliği sağlamaya yönelik önemli siyasî gelişmeler olarak kaydedilmiştir. Türk dış politikası bu dönemde SSCB'ye karşı konum olarak hem Batı ülkeleriyle temasını güçlendirmeye çalışmış hem de sınırlarını korumaya yönelik adımlar atmıştır.

DP devrinde Truman Doktrini ve Marshall Planı, Batı ülkelerinin SSCB'ye karşı olarak Ortadoğu'da Türkiye'yi iktisadî olarak da destekledikleri bir süreci göstermektedir (Ertem, 2009, s. 387-390). Ayrıca ekonomide liberalleşme eğiliminin de bu dönemde artış gösterdiği görülmektedir. Ekonomide devletçi-korumacı sanayileşme anlayışının terk edildiği ilk adımlar CHP döneminde atılmıştı. 1947 yılında liberal iktisatçı bir kadronun oluşturduğu Türkiye Kalkınma Planı ve 1948 yılında yapılan Türkiye İktisat Kongresi, daha liberal bir ekonomi politikasının izleneceği sinyali vermiştir. DP döneminde ise bu politika devam etmiş özel teşebbüs giderek artmıştır (Boratav, 2012, s. 98-99). Yine bu dönemde liberal politikalar daha somut bir şekilde ilerlemiştir. Önce 1951 yılında çıkarılan "Yabancı Sermaye Yatırımlarını Teşvik Kanunu" ile sanayi, maden, enerji,

bayındırlık ve turizm gibi alanlarda yabancı sermaye ülkeye çağrılmıştır (Eroğul, 2003, s. 108). DP dönemi iktisadî gelişmelerinde liberal kalkınma söyleminin önemli bir payı olduğunu vurgulamak gerekir. Menderes hükümetinin özellikle ilk yıllarında yabancı sermayeyi teşvik, tarımı güçlendirme, devletçilik politikasını terk etme ve tasarruf eğilimli politikaları liberal kalkınma söyleminin bir tezahürü olarak ortaya çıkmıştır (Bendaş, 2022, s. 239-242). Sonuç olarak tüm bu gelişmeler, iktisadî açıdan da Batı ile iyi ilişkiler kurulmasının yanı sıra ekonomide de bir Batılılaşma anlayışının benimsenmeye başladığını göstermektedir.

Türk siyasî tarihinin önemli değişmelere sahne olduğu DP döneminde basın alanında da adımlar atılmıştır. DP, iktidara gelmeden önce basın özgürlüğünü savunan bir yapıdadır. Bu sebeple dönem basını, 1946-1950 dönemi arasında DP'yi sürekli desteklemiştir. Dönemin başlıca gazeteleri olan, *Cumhuriyet*, *Milliyet*, *Hürriyet*, *Akşam*, *Tasvir*, *Yeni Sabah*, *Yeni İstanbul*, *Gece Postası* ve *Vatan* gazeteleri, 1952 yılına kadar DP'yi desteklemişlerdir (Yıldız, 1996, s. 486). İktidara gelmeden önce verdiği sözü tutmuş ve basına özgürlük tanıyan bir yasa meclisten geçmiştir. Ancak ilerleyen zamanda Menderes, muhalefetin söylemleriyle hükümeti baskı altında tuttuğu ve iş görmesine engel olabileceğinden ötürü bazı kanunlar çıkarmaya mecbur olduklarını ifade etmiştir. Böylece iktidarda olduğu on sene içinde hem basın yasası hem de basını etkileyen baskı ve sınırlamanın arttırıldığı bir düzine yasa çıkarmıştır (Koloğlu, 2006, s. 123).

DP iktidarının ilk yıllarında SSCB tehdidi olarak gördüğü sol akımlara karşı alınan önlemler, bu dönemin önemli siyasî gelişmeleri arasındadır. Nitekim basın yoluyla da hem sol basın hem de sol siyaset eleştirilerin hedefi olmuştur. İkinci Dünya Savaşı koşullarında lüks içinde yaşayan zenginlerin ortaya çıkmasıyla toplumsal adaletsizliğin artması, Türkiye'de sol akımların gelişmesine elverişli bir ortam oluşturmuştur. O yıllarda yayın yapan *Yurt*, *Dünya* ve *Adımlar* dergileri, bu dönemdeki adaletsizliği gün yüzüne çıkaran yayınlar yapıyordu. 1945-46 yıllarında çok partili siyasal hayata geçişte politik bir liberalleşme olmuş ve bunun sonucunda Türk solu hem basın hem dernekler aracılığıyla hem de legal siyasi partiler aracılığıyla etkinlik göstermeye başlamıştır. Ancak bu da çok uzun sürmemiş, basın susturulmuş, partilerse kapatılmıştır (Karpaz, 2007, s. 94).

Türk soluna yönelik en kapsamlı müdahale ise 1951 yılı Ekim ayında başlayan ve uzun bir süre devam eden 1951 Tevkifatıdır. Türkiye Komünist Partisi (TKP) üyesi Doktor Sevim Tarı'nın 26 Ekim 1951'de gözaltına alınmasıyla başlayan süreç, daha sonra diğer üyelerin tutuklanmasıyla devam ederek genişlemiştir (1951 TKP Tevkifatı Esbabı Mucibeli Hüküm, 2000, s. 5). DP iktidarı, bu tutuklamalarla Sovyet tehdidi karşısında SSCB'ye bir cevap vermiş ayrıca Türkiye'nin Batı Bloku'nda yer aldığını gösterme fırsatı bulmuştur (Özdemir ve Şendil, 2016, s. 350-351). Yukarıda da belirtildiği gibi Türk soluna karşı başlatılan bu kapsamlı tevkifat, şüphesiz Soğuk Savaş'ın Türkiye'ye yansıyan önemli bir etkisidir. Zira II. Dünya Savaşı'nın sonundan itibaren gazete ve dergi sütunlarına yansıyan manzara, Türkiye'nin Batı ile uyumlu daha liberal bir yapı tesis etmeye yönelmesidir.

1951 tevkifatı, bu çalışmada Türk matbuatında antikomünizm düşüncesinin ve söyleminin nasıl oluşturulduğunu göstermesi açısından önemli bir örnek teşkil etmektedir. 1939 yılında Sovyetlerin yayımlacı politikaları, Türk basınında antikomünizm

düşüncesinin pekişmesinde önemli bir sebep olarak gösterilebilir. 1945-1946 yıllarında antikomünizm söylemi, milliyetçi ve Atatürkçü yayınlar arasında yükselmiştir. Tan Olayı ile ABC Kitabevlerinin tahrip edilmesi ve o dönemin sol yayınları *Görüşler* dergisi, *Yeni Dünya* ve *Tan* gazetelerinin kapatılması ve solcu gazetecilerin tutuklanması peşi sıra gerçekleşmiştir. Ayrıca bu dönemde neşredilen Türkçü-Turancı dergilerin muhtevası da antikomünizm düşüncesinin örneklerini vermiştir (Özbilek, 2023, s. 38-41).

Bu çalışma, DP devrinde iktidarı çevreleyen şartların da tesiriyle, Türk basınının nasıl şekillendiğini ortaya koymaya çalışmaktadır. Çalışmada, DP iktidarına yakınlığı ile bilinen *Zafer* gazetesinin devrin şartları da göz önünde bulundurularak sol ideolojilere karşı tutumu ele alınmıştır. Bu kapsamda 1951 yılında gerçekleştirilen tutuklamalar ve ardından kabul edilen Ceza Kanunu maddeleri örnek olay olarak seçilmiş ve gazetenin bu olaya bakışı incelenmiştir. Araştırma soruları ise şu şekildedir:

- 1951 Tevkifatı *Zafer* gazetesi tarafından nasıl ele alınmıştır?
- *Zafer* gazetesinin tutuklamalara ve ardından kabul edilen ceza maddelerine bakışı nasıldır?
- *Zafer* gazetesi, NATO'ya giriş ve Batı ile iyi ilişkiler kurma sürecinde sol akımlara ve düşünceye karşı nasıl bir yayın politikası benimsemiştir?

Çalışmada yukarıdaki sorulara cevap aranmaya çalışılmıştır. Bu doğrultuda öncelikle literatür taraması ve arşiv taraması yoluyla DP iktidarının ilk yıllarındaki siyasî ortam tespit edilmeye çalışılmıştır. Ardından bizzat gazetenin orijinal nüshaları incelenmiş ve 66 günlük süre boyunca ilgili haberler tespit edilmiştir. Haber içerikleri ve haber dili tahlil edilerek gazetenin 1951 tevkifatına ilişkin tutumu ortaya konmaya çalışılmıştır.

Çalışma, *Zafer* gazetesinin DP iktidarıyla paralel olan antikomünizm düşüncesini nasıl temsil ettiğini ortaya koymayı hedeflemektedir. *Zafer* gazetesinin orijinal nüshaları kütüphane arşiv taraması yoluyla elde edilmiştir. Veriler, vaka çalışması yöntemi çerçevesinde analiz edilmiştir. Vaka çalışması yöntemi, incelenen olayın kapsamlı bir şekilde anlaşılmasını sağlamanın yanı sıra “olgulardaki düzenlilikler hakkında daha genel teorik ifadeler” geliştirmeye yaramaktadır. Vaka çalışmaları, araştırmacılar tarafından sahada belirli bir konuyu keşif yoluyla öğrenmeleri sonucunda ortaya çıkabilir. Doğrudan gözlem, görüşmeler, yazılı belgeler önemli veri kaynaklarıdır (Fidel, 1984, s. 274).

Vaka çalışması yönteminde, örnek olarak kişi veya kuruluş seçilmek zorunda değildir. İlgi çekici olan ve genelleştirmeye de uyabilecek herhangi sınırlı bir sistem, örnek olarak seçilebilir. Tarihçiler ve gazeteciler tarafından insan sorunlarını tanımlamak ve belirli bir durumu tanımlayabilmek için vaka çalışmaları fenomenolojik yönüyle popüler bir araştırma yöntemidir (Stake, 1978, s. 7). Bu çalışmada da Türk basın tarihinin önemli dönüm noktalarından biri olarak beliren çok partili siyasî rejim devri –DP dönemi- basınının sol ideolojilere bakışı, iktidarı temsil eden ve kayıtlı belge niteliği taşıyan gazete haber ve köşe yazıları yoluyla anlaşılmaya çalışılmıştır. Söz konusu tutumun ve anlayışın ortaya konulması için de “1951 Tevkifatı” örnek olay olarak seçilmiştir.

Demokrat Parti Devrinde Türk Basınına Bakış

DP devri Türk basını, II. Meşrutiyet devrinin başlarında olduğu gibi hürriyet havası içinde başlamıştır. Çok partili siyasî hayatın getirdiği demokratik hava, gazete ve dergilerin içeriklerinin çeşitlenmesini ve genişlemesini sağlamıştır. Özellikle ilk yıllarda basın özgürlüğünün hissedildiği bir basın ortamından bahsetmek mümkündür. Nitekim 21 Temmuz 1950 tarihinde yürürlüğe giren ve DP'nin iktidara gelmeden önce en önemli vaatlerinden olan Basın Kanunu, bu doğrultuda gerçekleştirilen önemli adımların ilkinin oluşturmaktadır (Topuz, 1973, s. 177-178).

DP devrinin ilk yılları basın açısından olumlu bir seyir izlemiştir. Fakat 1954 yılında yürürlüğe giren “Neşir Yoluyla veya Radyo ile İşlenecek Bazı Cürümler Hakkında Kanun” şikâyete bağlı suçlar kapsamına girerek savcılara doğrudan soruşturma yetkisi vermiş, devamında 6-7 Eylül Olayları (1955) sonrası sıkıyönetim tarafından basına birtakım kısıtlamalar getirilmiştir. 1956 yılında ise “Neşir Yoluyla veya Radyo ile İşlenecek Bazı Cürümler Hakkında Kanun” yeni basın suçlarını tanımlayarak söz konusu kısıtlamaları son derece genişletmiştir (Kabacalı, 1983, s. 964-965). Dolayısıyla DP iktidarının ikinci yarısı, basın açısından ilk yarısı kadar olumlu geçmemiştir, ki bu dönemde basınla ilgili düzenlemeler de gazetelerin muhtevasında önemli bir yer işgal etmiştir.

Türk basını, 1950-1960 dönemi içerisinde bazı yeniliklere de imza atmıştır. *Hürriyet* (1948) ve *Milliyet* (1950) gazetelerinin bu dönemde yayın hayatına başlaması ve görsele dayalı, kısa haber ve yorumlarla geniş toplumsal kesimlerin talebini karşılama özellikleriyle kitle gazeteciliğinin önemli örnekleri olmayı başarmışlardır (Bulut, 2007, s. 2-4). Yeni baskı makineleri ve spor, magazin ve sinema içerikleri, artık daha geniş bir şekilde verilmeye başlamıştır (Erdem, 2011, s. 227; Bulut, 2007, s. 76). Türk basınındaki bu gelişmeler yalnızca siyasî olarak değil gazetecilik olarak da Batı Bloku ile bütünleşmeye çalışıldığını göstermesi bakımından önemlidir. Mizah basını da bu dönemde önemli gelişme gösteren alanların arasında sayılabilir. Ferit Öngören'e göre (1998, s. 93) “renkli ve çeşit bolluğu” gösteren 1950-1960 dönemi mizah basınında *Karakedi*, *Akbaba*, *Tef* ve *Dolmuş* dergileri önemli mizah yayınları arasında yer almıştır.

DP devrinin ilk yarısında beliren ve özellikle iç politik konularda parti gazeteleri olarak kendini gösteren temsilciler ortaya çıkmıştır. İktidar partisi DP, *Zafer*, *Tercüman*, *Koroğlu*, *Yeni Cephe*, *Hâkimiyet*, *Haber* gibi gazete ve dergileri tarafından; ana muhalefet partisi CHP ise *Ulus*, *Vakit*, *Yeni Ulus*, *Karagöz* gibi gazete ve dergiler tarafından desteklenmiştir (Oral, 1973, s. 173-190). Bu ve benzeri pek çok gazetenin bu devrede ürettiği içerikler de tarafsız bir seviyede olmuştur. Mesela bu devrin en çok konuşulan konularından olan DP'nin basınla ilişkileri ve basın politikaları ile ilgili içerikler, *Zafer* ve *Cumhuriyet* gazeteleri tarafından iktidarın bakış açısıyla, *Ulus* ve devamında *Yeni Ulus* gazeteleri tarafından ise ana muhalefetin bakış açısıyla yanlı bir biçimde ele alınmıştır (Kaya, 2010).

DP döneminde başta önemli gazeteler, dış politikada, Türkiye'yi temsil eden muhtelif meselelerde genellikle ortak bir görüş etrafında toplanmışlardır. Türkiye'nin Batı Bloku'nda yer alması ve bu doğrultuda NATO'ya giriş süreci, Kore'ye asker gönderme, SSCB'nin yayılmacı politikasını caydırmak maksadıyla gerçekleştirilen muhtelif siyasî adımlar -Bağdat ve Balkan Paktı- gibi konularda kısmî eleştirilere rağmen genel olarak

iktidarı desteklemiştir (Doyran, 2022, s. 991, 1003).

Türk basınının DP devrindeki bir diğer önemli özelliği ise sol yayınlara karşı bir duruş sergilemiş olmasıdır. Basının önemli bir çoğunluğunu teşkil eden iktidar ve muhalefet basını tarafından, SSCB önemli bir güvenlik meselesi olarak görüldüğü için sosyalist gruplar ve sol siyaseti temsil eden hemen her grup, farklılıklarına bakılmaksızın aynı kategori altında değerlendirilmişlerdir. Bu yalnızca söz konusu yayınların gündem sayfalarında değil kültür sanat içeriklerinde de kendini göstermiştir. Özge Önerk (2016) yaptığı çalışmada; *Zafer* gazetesinde neşredilen tefrikaların antikomünizm düşüncesi çerçevesinde yer alan ideolojik türlerini tespit etmiştir. Buna göre; tefrikalarda antikomünizm, şeyleştirme, meşrulaştırma, birleştirme, taslama ve parçalama ideolojileri yoluyla verilmiştir. Olumsuz bir sıfat ile anılması şeyleştirme; komünizmin kötü bir ideoloji olduğunu akılcı bir biçimde sunması meşrulaştırma; komünizm düşüncesine sahip olanların tümünün aynı sınıf içinde, bir başka deyişle genel geçer olabilecek bir ifadeyle tanımlanması birleştirme; mecazi bir yolla komünizmin eleştirilmesi taslama; komünizmin ayrıştırıcı ve tehdit edici bir unsur olduğu düşüncesi ise parçalama ideolojisi olarak aktarılmıştır (Önerk, 2016, s. 114-116).

DP iktidarının basın ile ilişkileri ve dönemin basınıyla ilgili olarak vurgulanması gereken bir diğer önemli husus, ilan ve reklamların tek elden dağıtımını öngören düzenleme olmuştur. 1958’de kabul edilen kararname ile basının bir nevi kontrol altında tutulması sağlanmış, devrin gazetecilerinin muhalif tavrı ile karşılaşmıştır (Topuz, 2003, s. 202). DP’ye yakın olan veya onu destekleyen gazetelere daha çok ilan verildiği hâlde muhalif basın resmî ilan gelirlerinden mahrum bırakılmış ve dolaylı yoldan basının temel işlevlerinden olan hükümeti eleştiri görevi zorlaştırılmıştır (Çakır ve Yavalar, 2017, s. 269-270). Gerek basın kanunundaki değişiklikler gerekse ilan ve reklamların dağıtılmasındaki keyfiyet, DP iktidarının özellikle son dönemlerde basın üzerinde kontrolcü bir tutumunun olduğunu göstermektedir.

Sonuç olarak DP devrinde Türk basını, dalgalı bir seyir izlemiştir. Başlarda yakalanan hürriyet havasının yerini zamanla basın üzerinde denetimin arttığı bir sürece bıraktığı görülmektedir. İç politikada iktidar ve muhalefet basını arasındaki polemikler ve atışmalar, dış politikada yerini Türkiye’nin menfaatlerine olacak içeriklere bırakmıştır. Millî güvenliğin sağlanmasına yönelik adımlar, millî bir mesele olarak anlaşıldığı için bu yönde bir birlik havasının hâkim olduğu söylenebilir. Mizah basını ve kitle gazeteciliği bu devrede gelişme göstermiştir. Devrin siyasî atmosferinin de tesiriyle Türk basını, muhtevasında sol ideolojiye karşı eleştirel ve tahammülsüz bir yapıda hareket etmiştir.

***Zafer* Gazetesi: Kuruluşu, Şekil ve İçerik Özellikleri**

DP devrinin önemli yayınlarından olan *Zafer* gazetesi, Ankara’da 30 Nisan 1949 tarihinde “Güneş Şirketi” tarafından “büyük ve zengin bir kadro” ile çıkarılmaya başlayan gazetedir (Şapolyo, 1969, s. 248). *Zafer* gazetesi, basın tarihi kaynaklarında DP’nin yayın organı olarak çıkmaya başlayan siyasî günlük bir gazete olarak tanımlanmaktadır (Topuz, 2003, s. 190; Oral, 1973, s. 173; Tokmakçioğlu, 2011, s. 239; Şapolyo, 1969, s. 248; Bayrak, 1994, s. 167).

Zafer gazetesinin kuruluşunda Türkiye’nin çok partili siyasî rejime geçişinin önemli

etkisi olmuştur. DP'nin iktidara geliş sürecinde basının oynadığı rolün öneminin bilinmesi *Zafer* gazetesinin bir parti organı şeklinde çıkarılmasına zemin hazırlamıştır. Fuat Süreyya Oral (1973, s. 173) gazetenin kuruluşuyla ilgili şu değerlendirmede bulunmuştur:

“Çok partili parlamenter rejim için bir köprü gerekti. Bu köprü 7 Ocak 1946'da DEMOKRAT PARTİ'nin kuruluşuyla ortaya konuluyordu. Bu partinin programını yaymak için bir organ gerekti. Bu yıllarda Türk basını, yeni yeni modernleşiyor, bir sanayi dalı olarak belirliyordu. Bu alana sermaye yatırmak için, ürkek piyasayı ancak partililik gayreti harekete getirebilirdi. Türkiye'de ilk defa büyük halk çoğunluğuna dayanarak kurulan Demokrat Partinin zengin taraftarları 1948 yılında birleştiler. Partinin kuruluşundan itibaren “Zafer demokrasindir” sloganına sarılan D.P.'li basın elemanları 1949 yılında “Zafer”i kurdular.”



Görsel-1: *Zafer* Gazetesinin İlk Sayısı (30 Nisan 1949)

Kaynak: Gastearsivi.com (2024)

Zafer gazetesi, zengin bir yayın kadrosuyla neşredilmiştir. İmtiyaz sahibi ve başyazarı Mümtaz Faik Fenik; yazı işleri müdürü Fatın Fuad; yazı işleri müdür yardımcıları Cenap Yakar, Hakkı Sayın, Ayhan Bilgin, Kamuran Evliyaoğlu; istihbarat şefi Turhan Dilligil olmuştur. Yazar kadrosunda ise Ahmet Muhip Dranas, Hikmet Yazıcıoğlu, Safer Güral, Sabahaddin Sönmez, Ragıp Akyavaş, Enver Behnan Şapolyo, Orhan Seyfi Orhon, Fazıl Ahmet Aykaç, Adviye Fenik, Bahadır Dülger gibi isimler yer almıştır (Şapolyo, 1969, s. 248).

Zafer gazetesi, 56x40 cm boyutlarında 6 veya 8 sayfa olarak basılmıştır. Logosu, önceleri siyah ardından kırmızı renkte çıkmış; logonun hemen altında ise “demokrasindir” ibaresine yer verilmiştir (Öztürk, 2007, s. 81).

Araştırma kapsamında incelenen dönem içerisinde Ekim-Aralık 1951 tarihleri arasında gazetenin içerik özelliklerinden ön plana çıkanlar ise şu şekildedir:

- Başyazar Mümtaz Faik Fenik'in yazısı birinci sayfanın sol bölümünde yer alır. 1. sayfada ayrıca diğer köşe yazarlarının yazılarından girişlerin yanı sıra tefrikalar

tanıtım amacıyla sayfanın alt kısmında yer alır. Birinci sayfanın sağ üst köşesindeki alanda gazetenin matbaası ve zaman zaman abonelik ücretleri yer alır. Sol üst köşesinde ise gazetenin sahibi, yılı, sayısı ve tarihine ilişkin bilgiler yer alır.

- İkinci sayfada, genel olarak kaza, belediye, etkinlik, güncel ve politik haberler yer alır. Sayfanın sağ kısmında Ankara'daki nöbetçi eczanelerin listesi ve bir de takvim yer alır. Gazetenin önemli yazarlarından Bahadır Dülger'in "Bugünlük" isimli köşe yazıları da ikinci sayfada yer alır. Dülger, genellikle gündeme dair siyasi içerikli yazılar yazmıştır.
- Üçüncü sayfanın sol alt bölümünde gazetenin küçük bir künyesi yer alır. Sağ köşede Zuhuri Danışman'ın tarih-edebiyat tefrikaları yer alır. Ayrıca sağ bölümde Ankara-İstanbul Radyolarının yayın akışı ve bulmacanın yanı sıra, alt kısımda Ankara Sinemalarında "Vizyondaki" filmlere ait bilgiler yer alır. Sol bölümde Mücahit Topalak'ın "Dış Politika" isimli köşe yazıları yer alır.
- Dördüncü sayfanın sol üst kısmında "Aka'dan Fıkralar" isminde Aka Gündüz'ün fıkra yazıları yer alır. Refika Bagana'nın çevirdiği batı tefrikaları, ayrıca başyazarın yazısının devamı yazıları ile ilk sayfada yer alan haberlerin devamının bir kısmı gene burada yer alır. Bu sayfada spor haberleri de diğer sayfalara oranla daha fazla yer almaktadır.
- Gazetenin beşinci sayfası genellikle ihale, ilan ve reklamlara ayrılmaktadır. Ancak bu sayfada gündeme dair önemli bir konu varsa o konuya ilişkin detaylara ayrılan bir nevi "joker" sayfadır. Mesela Demokrat Parti Genel Kurulu yapıldığı zaman bu sayfa tamamen ona dair detaylara ayrılmaktadır.
- Altıncı sayfa gündemin yoğun olmadığı dönemlerde genellikle gazetenin son sayfası olur. Birinci sayfadan sonra en çok fotoğrafın kullanıldığı diğer sayfa altıncı sayfadır. Özellikle 29 Ekim gibi resmi bayramlarda törenlere dair geniş fotoğraflar yer almaktadır. Ayrıca bu bölümde spor müsabakalarından elde edilen fotoğraflar yer alır. Bu sayfada politik ve siyasi haber nadiren yer alır. Onun yerine daha çok ilgi çekici dış haberler veya spor gibi alanlarda haberlere yer verilir.
- "Hafta Sonu İlavesi", *Zafer* gazetesinin Pazar günleri vermiş olduğu 4 sayfalık bir ektir. Bu ilavede, haberler genellikle kadınlara yöneliktir. Güzellik yarışması, moda, kadınlar için pratik bilgilerin yer aldığı köşeler vb. gibi ve magazin ağırlıklı haberler, bu bölümde yer alır. Hafta Sonu İlavesi, gazetenin diğer sayfalarına oranla bol fotoğrafın kullanıldığı bir alandır. Bu alanda zaman geçirmeye yönelik bulmaca, bilmece gibi bölümlerin yanı sıra sağlık haberleri de yer almaktadır.

Bu bilgilerden yola çıkarak *Zafer* gazetesinin günlük siyasî bir gazete olmasının yanı sıra, DP devrinde *Hürriyet* ve *Milliyet*'in başını çektiği kitle gazeteciliğine benzer özellikler taşıdığını da belirtmek gerekir. Hafta sonları ekleriyle 10 sayfaya çıkan gazete, bol görüntülü, eğlence-magazin içeriklerinin yoğun olarak verildiği bir kitle gazetesi olma iddiasını da taşıdığını göstermektedir.

Zafer gazetesi 27 Mayıs 1960 darbesinde kapanmış, yayın hayatı boyunca dalgalı

bir seyir izleyen DP devri Türk basınının özelliklerini yansıtmıştır. Nitekim DP'yi destekleyerek hem bir parti gazetesi olmuş hem de içerikleriyle kitle gazetesi olmaya çalışmıştır. *Zafer* gazetesinin dikkat çeken önemli bir yayın politikası da yayınlandığı dönemin politik iklimine paralel bir ideolojinin taşıyıcısı olmasıdır. Soğuk Savaş döneminin ilk yıllarında Batı Blokuna bağlı ülkelerde artan antikomünizm *Zafer* gazetesinde de açık bir şekilde görülmektedir.

Zafer Gazetesinin 1951 Tevkifatına Yönelik Tutumu

Zafer gazetesi, 1950-1960 döneminde Demokrat Partinin yayın organı olmasından dolayı iktidarı destekleyici içeriklere yer vermiştir. 1951 Tevkifatındaki tutumunda ise, ilk bölümlerde bahsedildiği gibi antikomünizm anlayışı içinde hareket etmiştir. Buna ek olarak, *Zafer* Gazetesi komünizmi veya komünist faaliyetleri “Bolşevik emperyalizmi” veya “Sovyet emperyalizmi” olarak nitelendirmiş, haberlerini bu yönde şekillendirmiştir.

Zafer gazetesinin 1951 Tevkifatına yönelik tutumunun tespit edilebilmesi için olayın başlangıç zamanından itibaren gazete nüshaları incelenmiştir. Tevkifat, 26 Ekim 1951 tarihinde başladığı için bu tarihten itibaren 1951 yılının sonuna kadar yaklaşık 66 gün boyunca *Zafer* gazetesinin nüshaları incelenmiştir. Gazete nüshaları, Millî Kütüphane Süreli Yayınlar biriminden elde edilmiş olup, *Zafer* gazetesine ilgili genel bilgilerin yanı sıra tevkifata ilişkin haber ve köşe yazıları tespit edilmiştir. Tevkifata yönelik içerikler, gazetenin tutumunu belirginleştiren ayrıntılar göz önünde bulundurularak değerlendirilmiştir.

Tevkifatın Başlaması ve Gelişmesi

26 Ekim 1951 günü başlayan tevkifat, *Zafer* gazetesinde ilk olarak 30 Ekimde hususi muhabirleri tarafından aktarılmış, 31 Ekimde yayınlanmıştır. Haber, ilk sayfanın alt bölümünde büyük puntolarla; “İstanbulda büyük bir komünist şebekesi dün meydana çıkarıldı” başlığıyla verilmiştir. Alt başlıkta ise “Yetmiş kişinin evlerinde arama yapıldı” şeklinde verilmiştir. Haber metninde dönemin İstanbul Emniyet Müdür Vekili Fahri Ögünç’ün şu ifadeleri yer almıştır: “İstanbul’da bir komünistlik hadisesi mevcuttur. Hadise adli tahkikat safhasındadır. Bundan dolayı şimdilik bir şey söylemek ve bu konuda izahat vermek tahkikatı işgal etmek olacaktır.” (Zafer, 31 Ekim 1951, s. 1).

1951 Tevkifatına dair ikinci haber 2 Kasım 1951 tarihinde, gazetenin ilk sayfasında ilk habere göre daha küçük puntolarla tek sütun genişliğinde, “Komünist tahkikatı ilerliyor” başlığı ile verilmiştir. Haberin alt başlığı ve içeriğinde ise tevkifatta yeni isimlerin ortaya çıktığı ve sanıkların arasında bir de yüzbaşının olduğu belirtilmektedir (Zafer, 2 Kasım 1951, s. 1, 5).

3 Kasım 1951 tarihindeki habere göre komünist şebekesinin ülke dışında bir şebeke ile bağlantılı olduğu belirtilmektedir. “Komünist sanıkları” başlığı altında “İstanbul’daki şebekenin hariçle alâkası olduğu anlaşıldı” alt başlığıyla verilen haberin içeriğinde, komünist tahkikatının devam ettiği, Dündar Baştımarcı, Şevki Akşit’in İstanbul Sorgu Yargıçlığı tarafından tutuklandığı bilgisinin yanı sıra tevkifat sırasında ele geçirilen mektup, beyanname, sol fikirleri müdafaa eden yazı ve tablolardan Fransa’daki “İleri Türkler Cemiyeti” ile muhabere ettiğinin anlaşıldığı belirtilmiştir (Zafer, 3 Kasım 1951, s. 1).

“Kızıl Sanıklar nasıl ele geçti” başlığıyla 4 Kasım 1951 tarihindeki habere, gene ilk sayfada yer verilmiş ve haberde 3 Kasım’da tutuklandıkları bilgisi verilen Dünder Baştımaz ve Şevki Akşit’in fotoğrafları bulunmaktadır. Fotoğrafın altına ise “Kızıl tahrikçilerden sanık Şevki Akşit ve Dünder Baştımaz” yazılmıştır. Haberin alt başlığında, doktor Sevim Tari’yı kast ederek; “Paris’e gitmek üzere olan Bayan Doktora gizli evrak bulundu” ifadesine yer verilmiştir. Haber metninin içeriğinde ise tahkikatın devam ettiği ve son safhasına gelindiği belirtilmiş, o gün için yeni bir tutuklama olmadığı bilgisi verilmiştir. Haberin arka sayfasındaki devamında ise şebekenin nasıl ortaya çıkarıldığıyla ilgili bilgi verilmiş, doktor Sevim Tari’nın parti neşriyatıyla yakalanmasının aşamaları aktarılmıştır. Ayrıca haberde sanıkların askerî mahkemeye gönderileceği de belirtilmiştir (Zafer, 4 Kasım 1951, s. 1, 4).

5 Kasım 1951’de birinci sayfadan büyük puntolarla “İstanbul’daki Kızıl şebekenin mahiyeti” başlıklı haberde sanıkların fotoğrafına da yer verilmiştir. Haberde sanıkların nasıl takip edildikleri ve İzmir’de yapılan aramalar sonucu iki memurun evinde emarelere rastlandığı belirtilmiştir. Haber metninde tevkifata konu olan şebeke ile ilgili şu detay dikkat çekmektedir: “Verilen malumata göre, sanıklar teşkilatlı bir komünist partisi kurmaya muvaffak olmuş değillerdir. Yalnız, müştereken komünist propagandasını havi bir broşür hazırlamışlar, propagandalarını genişletmek için sık sık toplantılar tertip etmişler, müteaddit defalar buluşmuşlardır.” (Zafer, 5 Kasım 1951a, s. 1, 4).¹

Antikomünizm İnşası

1951 tevkifatının Ekim sonlarında başlayarak genişlemesinden sonra *Zafer* gazetesi, antikomünizm düşüncesini inşa etmek ve tutuklamaların haklı gerekçelerini ortaya koymak için bir dizi içerik üretmiştir. Mümtaz Faik Fenik ve Bahadır Dülger’in yazılarının yanı sıra gazetenin ilk sayfasından paylaşılan haberler ile antikomünizm düşüncesi meşru gerekçelere dayandırılmaya çalışılarak inşa edilmiştir.

7 Kasım 1951 tarihli *Zafer* gazetesinde ise köşe yazarı Bahadır Dülger “Bugünlük” isimli köşesinde “Türk komünist partisi” başlığıyla tevkifata değinmiştir. Dülger, İstanbul’da bir Komünist Partisinin varlığını ve dışarı ile münasebet içinde olduğunu belirttiği köşesinde, Türkiye’de kanunlarla ceza tehdidi olmasına karşın her zaman bu fikrin olduğundan bahsetmiş ve komünistlerin gizli hareket ettiğini ifade etmiştir. Dülger’in yazısındaki şu ifadeler, *Zafer* gazetesinin komünizme karşı tutumunu belli eder niteliktedir:

“Demokratik bir nizam içinde bulunmamıza rağmen, nihayet bir siyasi akide hüviyetinde görülebilecek olan komünizme karşı takındığımız bu sert tavra hak vermemek elden gelmez. Türkiye’de bütün siyasi fikirlere tanınan hürriyetten yalnız komünizm istifade etmiyor ve sonuna kadar istifade etmek imkanından da mahrum bırakılacaktır. Bu istisnai hükme varışımızın tek sebebi komünizmin vatan hizmetinde bir fikir olmadığını çok yakinen bilmemizden ileri geliyor. Bu fikir Sovyet emperyalizmi ile beraber yürüyor ve salıklarını muhakkak vatan hıyaneti gibi ağır bir suçta doğru sürüklüyor.” (Dülger, 1951a, s. 2).

¹Aynı gün *Zafer* gazetesinin ilk sayfasında “İran’da kızıl tahriki” başlıklı bir habere de yer verilmiştir. Haberde İran’da komünistlerin faaliyet sahası olarak belirtilen Tahran Üniversitesi’nin ikinci bir emre kadar kapatıldığı, üniversitenin kapatılması üzerine öğrencilerin gösterilere katıldığı belirtilmiştir. Türkiye’deki tutuklamaların haberlerinin yoğunlaştığı günlerde komşu ülkedeki sol akımları da aynı tehlike dairesi içerisinde gösteren bu haber, gazetenin antikomünizm düşüncesini farklı haberlerle tahkim etmeye çalıştığını göstermektedir (Zafer, 5 Kasım 1951b, s. 1, 4).

Bu yazıda yer alan “Sovyet emperyalizmi” ifadesi bir sonraki paragrafta açılarak şu şekilde devam etmiştir:

“Bir komünistin kafasında müstakil Türkiye fikrinin yeri yoktur. Onlar için Türkiye, birkaç parçaya bölündükten sonra Sovyet âlemine ilhak olunacak bir memleketten başka bir şey değildir. Komünistler bu hain maksatlarına erişmek için masum zihinlere şüpheler sokmağa çalışacak bir gizli faaliyet içinde bulunuyorlar. Senelerden beri yıkmağa uğraştıkları varlık Türk millî birliğidir. Fakat milletimiz, dış tesirlere karşı tarihî tecrübelerden gelen bir uyanıklıkla bu tedbirlerin hepsini cesaretle bertaraf etmesini bilmiştir.” (Dülger, 1951a, s. 2).

10 Kasım Atatürk’ü Anma Günü vesilesiyle hazırlanan “Atatürk ve Siyasî Dehası” başlıklı haber, Atatürk ile General Mac Arthur arasında geçen ve Türk Haberler Ajansı tarafından temin edilen bir konuşmanın nakledilmesidir. Atatürk, konuşmasında II. Dünya Savaşı’nın yakın bir tarihte gerçekleşeceğini belirterek dünyanın ileride yaşayacağı esas tehdidin Asya’da olacağı tahmininde bulunmuştur. Konuşmasında Asya’yı nüfuzu altına almaya çalışan Rusya’nın bunu başardığı takdirde Bolşevizm lehine bir sonuç çıkabileceğini belirten Atatürk, böyle bir ortamda Türk siyaset adamlarının Rus yardımı hususunda dirayetli bir duruş sergilemeleri gerektiğine dikkat çekmiştir (Zafer, 10 Kasım 1951, s. 5, 7). *Zafer* gazetesinin 1951 tevkifatı sırasında Atatürk’ün ifadeleri ışığında neşrettiği bu haber, Sovyetler Birliği ve Bolşevizm’in yayılmacı ve tehdit edici bir politika ile hareket ettiğini, dolayısıyla Türkiye’de komünizmi bir tehlike şeklinde göstermeye çalışmak şeklinde değerlendirilebilir.

“Nâzım Hikmet ifşa ediyor!” başlıklı haber, gazetenin birinci sayfasından geniş şekilde verilmiştir. Haberin spotunda, “vatan haini” olarak nitelendirilen Nazım Hikmet’in Rus “Ogonyok” gazetesine verdiği röportajın detayları aktarılmıştır. Röportajda Nazım Hikmet, Türk polisinin tavrını eleştirmekte, ayrıca Behice Boran ve Türk solunun faaliyetlerinden kısaca bahsetmektedir. (Zafer, 16 Kasım 1951a, s. 1, 4). Aynı gün neşredilen “Yurtta kızıkları ezecek tasarı” başlıklı haberde ise komünistler için Meclis’te hazırlanan yasa tasarısı hakkında kısaca bilgi verilmiştir. Haberde, *Zafer* muhabirine açıklamada bulunan Milletvekili Şevket Mocan’ın ifadelerine yer verilmiştir. Tasarının gündemde birinci sıraya alındığı ve ağır cezalar ihtiva eden tasarıya karşı hiçbir milletvekilinin karşı çıkmayacağını düşündüğü aktarılmıştır (Zafer, 16 Kasım 1951b, s. 1, 3). Aynı gün neşredilen her iki haberde de kullanılan ifadeler, gazetenin antikomünizmi nasıl inşa etmeye çalıştığını göstermektedir. Ağır cezalar içeren bir yasa tasarısının gerekliliği ve sol düşüncüyü temsil eden bir sanatçı olarak Nâzım Hikmet’in “vatan haini” şeklinde tanımlanması, komünizmi; millî olmayan ve mücadele edilmesi gereken bir ideoloji olarak ortaya koymaktadır.

16 Kasım 1951’de başyazar Mümtaz Faik Fenik, “Kızıl yılanın kafası ezilecektir!” isimli başyazısında komünizmi “Rus emperyalizmi” olarak değerlendirmiş, aynı gün Nazım Hikmet’le ilgili çıkan habere atfen de komünistlerin Türkiye’yi parçalamaya çalıştıklarını ifade etmiştir. Başyazarın şu ifadeleri ise *Zafer* gazetesinin antikomünizm inşasının önemli bir halkasını oluşturacak niteliktedir (Fenik, 1951a, s. 1, 4):

“Fakat şunu bir defa daha söylemek lazımdır ki, bu mel’unlar *Türkiye’de asla emellerine nail olamayacaklardır. Bu memlekette herkes komünizmin ne demek olduğunu pek âlâ bilir. Her Türk ailesinde Moskoflarla muharebe ederken şehit düşmüş veyahut yara almış bir kahramanın şeref hâtrası vardır. Türk milleti bu vatanın istiklâlini ve bütünlüğünü*

kanı ve canı pahasına daima korumağa hazırdır. Ve şayet birkaç sütü bozuk çıkacak olursa, bunlara da layık olduğu cezayı vermeğe daima kadirdir.”

Zafer gazetesinde antikomünizm düşüncesi, zıtlıklar ve genellemeler yoluyla inşa edilmeye çalışılmıştır. Sol fikirli olanların tamamı komünist faaliyet içinde olarak gösterilmiş, olumsuz bir sıfat ile anılarak genelleme yapılmıştır. Ayrıca “Sovyet emperyalizmi”, “Rus emperyalizmi” gibi ifadeler Batı Bloku’nun karşısında olan SSCB’ye karşı ideolojik ve siyasî bir konumlanma olduğunu göstermektedir. Böylece Sovyetler, Türkiye’nin de dâhil olduğu Batı Bloku’nun zıttında yer aldığı için Bolşevizm/komünizm zıt ideolojiler şeklinde tanımlanmıştır.

Türk Ceza Kanunu’ndaki Değişiklikler

Zafer gazetesinin 1951 tevkifatına yönelik içerikleri arasında Türk Ceza Kanunu’na eklenen maddeler önemli bir yer tutar. Zira söz konusu maddeler, Soğuk Savaş’ın en çetin günlerinde, yurt içinde SSCB tehdidine karşı alınmış bir tedbir şeklinde görülmüştür. *Zafer* gazetesi, TBMM’de tasarı olarak görüşülmesinden kabulüne dek, içinde “komünizm” geçmemesine rağmen değiştirilmesi planlanan bu maddeleri, “komünizmle mücadele” olarak değerlendirmiş ve sonuna kadar desteklemiştir. Bu yüzden gazete ile iktidar partisi arasında bu yönde de bir görüş birliği vardır.

17 Kasım’da “Millî bünyeyi takviye edici tasarı görüşüldü” başlığı altında manşetten paylaşılan haber, Tekirdağ Milletvekili Şevket Mocan ve beraberindeki 53 Milletvekili tarafından hazırlanarak Meclis’e tasarı olarak getirilen kanun teklifi hakkındadır. *Zafer* gazetesi, söz konusu yasa tasarısına olan ihtiyacı şu ifadelerle aktarmıştır: “Bilindiği gibi rejim aleyhinde ve bilhassa komünizmle mücadele bahsinde bugüne kadar mevzuatımızda mevcut hükümlerin kifayetsizliği efkârı umumiyyeyi tatmin etmemekteydi.” Bu ifadelerin ardından DP iktidarının ilk işleri arasında yer aldığını belirterek yasa tasarısıyla ilgili olarak Meclis’teki konuşmalara değinilmiştir (*Zafer*, 17 Kasım 1951, s. 1, 4.).

18 Kasım 1951 tarihinde başyazar Mümtaz Faik Fenik ve köşe yazarı Bahadır Dülger’in yazıları hem komünizmle ilgili görüşleri hem de Ceza Kanunu’yla ilgili ifade ettikleri açısından önemlidir. Bahadır Dülger, “Komünizme karşı savaşırken” isimli yazısında, komünizmle mücadelenin millî bir vazife olması gerekliliğinden bahsederek şunları söylemiştir:

“Komünizm tehlikesi bütün hür dünyada kabul edilmiş bir siyasi mezheptir. Bunun lehinde ve aleyhinde kütüphaneler dolduran eserler yazılmıştır. Onların verdiği bilgilerle siyaset sahnesinde cereyan eden son derece önemli hadiselerin bir sentez halinde birleştirilmesi ve nihayet milletimizin tarihi tecrübelerden edinmiş olduğu adeta *irsî* kanaatler bizim komünizmi milli bir düşman halinde kabul etmemize kifayet etmiştir. Milli bünyeye mal olmuş bu hakikat meydanda iken, Büyük Millet Meclisinde komünizmin yeni bir muhasebesini yapmaya bizce lüzum yoktur. Bilakis böyle bir gayret, hisleri ve heyecanları galeyana getirmek suretiyle bugün için her şeyden mühim gördüğümüz kanun mevzuundaki dikkatimizi dağıtıyor.” (Dülger, 1951b, s. 2).

Mümtaz Faik Fenik, “Meşru bir müdafaa halindeyiz!” başlıklı yazısında NATO’ya giriş ve Batı ile iyi ilişkiler kurma sürecini savunma açısından siyasî bir gereklilik olarak nitelendirirken Ceza Kanunu’nda yapılacak değişiklikleri ise komünizmle mücadelede hukukî bir güç olacağını belirtmiştir. Fenik’in yazısındaki şu ifadeler, o devrede

komünizme karşı nasıl bir tutum içerisinde yer aldığını göstermektedir:

“Fakat Hükümet, bütün bunları önlemek için gereken siyasi ve kanuni tedbirlerini almış bulunmaktadır. Siyasi cephede Atlantik Paktı ile dış emniyetimiz garanti altına alınırken hukuki cephede memleket bünyesine kene gibi yapışmak isteyen komünizm mikropları birer birer ayıklanmakta ve şuraya buraya sıçratılan kıvılcıklar ezilip söndürülmektedir. Hiç şüphe etmiyoruz ki, şimdi Büyük Millet Meclisinde konuşulan Ceza Kanununu tadil eden maddeler sayesinde bu yılan artık hiçbir tarafta kafasını kaldırmayacak, çünkü her görüldüğü yerde mutlaka ezilecektir.” (Fenik, 1951b, s. 1, 4).

Fenik’in bu açıklamalarının yanı sıra dönemin Dışişleri Bakanı Fuad Köprülü’nün NATO’ya giriş sürecinde yaptığı açıklamalar hem gazetenin hem de DP iktidarının komünizmle mücadele meselesini millî bir siyaset hamlesi şeklinde değerlendirdiğini göstermektedir. Nitekim 25 Kasım 1951 tarihinde birinci sayfadan neşredilen “Fuad Köprülü’nün Paris’te yaptığı mühim beyanat” başlıklı haber bunun açık bir vesikasıdır. Haberde Ortadoğu’nun savunması için Türkiye, ABD, Fransa ve İngiltere’nin bölgede bir komutanlık tesisinin gerekliliği hususunda anlaşmaları belirtilmektedir. Haberin şu bölümü Türkiye’nin millî ve bölgesel savunmada Batı ülkeleri ile olan ilişkilerinin isabetli bir siyasî hamle olduğunu bildirmektedir:

“Bakan, Türk kuvvetlerinin bilhassa Birleşik Amerikanın malzeme yardımının inzimamiyle, en ehemmiyetli stratejik noktanın müdafaasını temin edeceklerini tasrih etmiştir. Birkaç gün sonra Ankara’ya dönecek olan Prof. Köprülü beyanatını şöyle bitirmiştir: Türkiye tedrici silahsızlanma usulleri hususunda batıların projesine tamamıyla taraftardır (Zafer, 25 Kasım 1951, s. 1).”²⁹

DP iktidarının dış politikadaki tutumunu ürettiği içeriklerle destekleyen *Zafer* gazetesi, antikomünizm düşüncesini ve Ceza Kanununu’ndaki değişiklikleri de bu tutumun zaruri bir gereği olarak sunmuştur. Nitekim *Zafer* başyazarı Fenik’in Türkiye’nin NATO’ya davet edilmesi üzerine Sovyet Rusya’nın Dışişleri Bakanlığı’na gönderdiği yazıyı tenkit eden “Sovyetlere Verilen Cevabımız” isimli yazısı, Atlantik Konseyi’ne girişin barışın korunması adına gerçekleştirildiğini belirtmekte ve Sovyetlere verilen cevabın da bu yönde olduğunu açıklamaktadır. Fenik’in yazısında SSCB’nin yayılcı politikalarını ve Türkiye’ye karşı olumsuz tutumunu eleştirmiş, Türkiye dış politikasının ve gazetenin tutumunu ise şu sözlerle açıklamıştır:

“Eğer Sovyetler Birliği barış hususundaki iyi niyetlerini izhar etmiş ve buna herkesi inandırmış olsa, biz elbette ki, askerî masraflarımızın mühim bir kısmını ekonomik kalkınmamıza sarfederdik. Halbuki, maalesef vaziyet tamamıyla aksidir. Buna karşı gafil avlanmamak için elbette tedbirlerimizi almak zaruriyetindeyiz.

Atlantik Paktına iltihak etmemizin yalnız kendi emniyetimizin tarsini (sağlamlaştırma) için değil, aynı zamanda dünya barışına karşı tecavüz emelini besleyenlerin cesaretlerini kırmak gayesini güttüğünü söylerken, tamamıyla hakikatin tercümanı olduğumuz muhakkaktır.” (Fenik, 1951c, s. 1-2).

²⁹Bu haberden bir gün sonra manşetten verilen “Dünya Sulhu ve Dış Politikamız” başlıklı haberin altında Dışişleri Bakanı Fuad Köprülü’nün *Zafer* gazetesine verdiği beyanat neşredilmiştir. Söz konusu haberin spotunda yazan şu ifadeler Türkiye’nin dış politika görüşünün Batı ile kurulan ilişkilere dayandığını gösteren önemli bir vesika niteliğindedir: “Köprülü Atlantik paktı için şöyle dedi: “Tecavüz emeli beslemeyen hiçbir devletin pakttan endişeye düşmesine mahal yoktur.”” (Zafer, 26 Kasım 1951, s. 1). Bu ifadeler iki kutuplu dünya içerisinde Türkiye’nin politik konumlanışını Batıyla müşterek hâle getirdiğini göstermektedir.

Zafer başyazarı 22 Kasım 1951 tarihli nüshada kaleme aldığı yazısıyla Ceza Kanunu'ndaki değişiklikleri, "millî selâmet kanunu"³ niteliğinde görmüştür. Fenik, söz konusu değerlendirmesindeki haklılığını siyaset kurumunun tamamının aynı görüşte olduğunu ileri sürerek yapmıştır. Fenik'in (1951d, s. 1) yazısındaki şu ifadeler bu husustaki görüşünü açıklamaktadır:

"Memnunlukla söylemek lâzımdır ki, bu millî davanın tahakkukunda bütün partiler ve bağımsızlar, müttefiktir. Ve herkes, yalnız bir kaynaktan, bu milletin hürriyetinden, bu vatanın istiklâlinden kuvvet ve ilham almaktadır. Büyük Meclisin bu mevzuda gösterdiği yüksek hassasiyetin bu bakımdan bütün memleket umumî efkârına hakkıyla tercüman olduğu ve her tarafta geniş bir iç rahatlığı doğuracağı muhakkaktır."

24 Kasım 1951 tarihinde Ceza Kanunu'ndaki değişikliğin mecliste görüşülmesi üzerine, ilk sayfada çok büyük puntolarla "Komünizme hayat hakkı yoktur" ifadesiyle manşetten verilmiştir. Haberin alt başlığında "Başbakan Adnan Menderes ve Ağaoğlu'nun izahları" yazmakta spotunda ise "Samed Ağaoğlu 'Türkiye'de Komünistliğe fikir olarak dahi müsaade etmeye taraftar değiliz' dedi" şeklinde bir ifade kullanılmaktadır. Haberin detayında ise Başbakan Adnan Menderes'in komünizmin dış mihraklarla bağlantılı olduğunu ifade ettiği konuşması ve maddelerin değişikliği üzerine Başbakanın Meclis'teki ifadelerine yer verilmiştir. Ayrıca haberde bazı milletvekillerinin ceza kanununa ölüm cezası getirilmesini savunduğu konuşmalar yer almıştır (Zafer, 24 Kasım 1951, s. 1, 4).



Görsel-2: *Zafer* Gazetesinin 24 Kasım 1951 Tarihli Sayısı

28 Kasım 1951 tarihinde "Komünist Elebaşlarına Ölüm Cezası" ifadesiyle manşetten verilen haberin içeriğinde Türk Ceza Kanunu'nun 141. Maddesinin 1. Fıkrasına eklenen ölüm cezasının kanun metni ve daha önceki hali verilmektedir. Böylelikle yapılan değişiklikle 141. Maddedeki "cebren" ifadesi kaldırılmış ve artık şiddete başvurulmasa dahi "bir sosyal sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde tahakkümünü" kurmak isteyen ve bunları idare edenlere ölüm cezası getirilmiştir. Kabul edilen maddede komünizm ifadesi geçmemesine rağmen *Zafer* gazetesi söz konusu değişikliği komünist partisi kurmak isteyenlerle ilişkilendirerek -1951 tevkifatı sırasında gerçekleştiği için- idam cezasının

³Aynı gün *Zafer* gazetesinin "Meclis'in dünkü mühim oturumu" başlıklı manşet haberinin spotunda yer alan şu ifadeler, gazetenin genel yayın politikasını başyazarının fikirleri çerçevesinde oluşturduğunu göstermektedir: "Millî bünyenin selâmetini temin için Türk Ceza Kanununda tadilatı derpiş eden tasarı görüşüldü." (Zafer, 22 Kasım 1951, s. 1).

verilebileceğini vurgulayan bir haber dili benimsemiştir (Zafer, 28 Kasım 1951, s. 1, 4).⁴

1 Aralık 1951 tarihinde birinci sayfadan büyük puntolarla atılan başlıkta “Komünizmle savaş tasarısı müzakeresi”, spotunda “141 inci maddenin 5 fıkrası daha aynen kabul edildi 7, 8 ve 9 ncu fıkralar komisyonca geri alındı” ifadelerine yer verilmiştir. Haberin içeriğinde ise 1. Fıkra dahil diğer kabul edilen 2, 3, 4, 5 ve 6. Fıkralar aynen aktarılmış ve henüz müzakeresi tamamlanmayan 7, 8 ve 9. Fıkraların eski halleri de aktarılmıştır. Ayrıca haberde 142. Maddenin 7. Fıkrasıyla ilgili Başbakan Yardımcısı Samed Ağaoğlu’nun ifadesine yer verilmiştir. Ağaoğlu konuşmasında; fıkranın içeriğinde yer alan ihbar etme durumunda ihbar edenin cezasının düşürüleceği hükmünü komünistlikle mücadele etmenin bir yolu olarak görmüştür (Zafer, 1 Aralık 1951, s. 1, 4).

4 Aralık 1951 tarihinde “Türk Ceza Kanunu Tadil Edildi” şeklinde manşetten verilen haberin alt başlığı, gene büyük puntolarla, “Komünist Elebaşları idam olunacaklar” şeklindedir. Manşet ve alt başlık arasında “Tasarı alkışlar arasında kanunlaştı” ifadesi yer almaktadır. Haberin içeriğinde ise Türk Ceza Kanunu’nun 141 ve 142. Maddelerinin değiştirilen halleriyle birlikte tüm metni yayınlanmıştır. Haberde ayrıca kanunun içerdiği hükümlerin yorumu aktarılmıştır. Haberin yorumunda gazete kabul edilen kanunu şu ifadelerle değerlendirmiştir: “Bu suretle komünizmle savaş kanunu adını verdiğimiz tasarı alkışlar arasında kanuniyet kesbetmiştir.” (Zafer, 4 Aralık 1951, s. 1, 4).

Tevkifatın Yankıları

1951 tevkifatı sonucunda, Türk Ceza Kanunu’nda gerçekleştirilen ve *Zafer* gazetesinde “komünizmle mücadele” kanunu şeklinde değerlendirilen değişiklikten sonra basın dünyasına da yansıyan muhtelif polemik ve atışmalar söz konusu olmuştur. Tevkifatın ve Ceza Kanunu’ndaki değişikliklerin yankıları, *Zafer* gazetesi sütunlarına çeşitli şekillerde yansımıştır.

Bunlardan ilki 24 Aralık 1951 tarihli nüshada başyazar Mümtaz Faik Fenik tarafından kaleme alınan, “Millî Politika Böyle mi Yapılır?” başlığı altında neşredilen yazıda kendini göstermiştir. Fenik (1951e, s. 1, 4) yazısında; CHP Genel Sekreteri Kasım Gülek’in Avrupa Konseyi’nde Türkiye ile ilgili hangi meselelerin görüşüldüğünü ihtiva eden bir beyanatını sert bir dille eleştirmiştir. Gülek’in Türk Ceza Kanunu’ndaki değişikliklerle ilgili Avrupa’daki sosyalist partilerin endişe duyduğunu belirttiği açıklaması, Fenik tarafından şu sözlerle tenkit edilmiştir:

“Türkiye Büyük Millet Meclisinin çıkardığı kanunun hem de yanlış bir şekilde yabancılar tarafından münakaşa edilmesine nasıl göz yumuyor? Neden bunun sosyalistlerle alakadar olmadığını, yalnız vatana hıyanet eden komünist elebaşlarını hedef aldığını kendilerine izah etmeden bu sözleri bir iç politika mevzuu olarak sömürmeğe kalkıyor?”

25 Aralık 1951 günü neşredilen “Ortadoğu’da Komünist Tehlikesi ve Türkiye” ifadesiyle manşetten verilen haberde ise Adnan Menderes’in Kanadalı bir muhabire verdiği röportaj yer almıştır. Röportajda muhabir Levrence Henderson’un Başbakan Adnan Menderes’e yönelttiği ikinci soru ve başbakanın cevabı şu şekilde olmuştur:

⁴29 Kasım 1951 tarihli *Zafer* gazetesi, haberi manşetten “Komünist liderlerin idamı kabul edildi” şeklinde vermiştir. Haberin içeriğinde ise mecliste 141. Maddenin 1. Fıkrasının değiştirildiği ve ardından bu haliyle kabul edildiği belirtilmektedir (Zafer, 29 Kasım 1951, s. 1, 4).

“Sual 2: Ya dahili komünizm tehlikesi? Bu tehlike Türkiye’de artmakta mıdır?”

Cevap: Ananelerimiz, içtimai ve ahlaki telakkilerimiz dolayısıyla biz Türklerin hayat tarzı komünizm ile taban tabana zıttır. Bundan başka Türk halkı efkarı, gerek akli selimi, gerek memleketimizin coğrafi durumu dolayısıyla komünizmin bugün ne bir felsefe ne de bir ideoloji olmadığına, sadece siyasi bir alet ve bir emperyalizm vasıtası olduğuna kanaat getirmiştir.” (Zafer, 25 Aralık 1951, s. 1, 4).

Başbakan Adnan Menderes, konuşmasının devamında, 1951 Tevkifatını, her yerde görülebilecek önemsiz bir hadise olarak değerlendirmiş, ancak buna karşı önlemlerini aldıklarını da ifade etmiştir. Menderes’in açıklamaları, *Zafer* gazetesinin 1951 tevkifatına yönelik tutumuyla benzer özellikler taşır. Nitekim *Zafer* gazetesi de tıpkı Başbakan Menderes gibi komünizmi emperyalist bir vasıta olarak ele almış ve yayın politikasını bu çerçevede oluşturmuştur.

Mümtaz Faik Fenik’in 26 Aralık 1951 tarihli “Ortadoğu’da Kızıl Tahrikçiler” başlığı altında neşredilen yazısı, Başbakan Adnan Menderes’in Kanada muhabirine verdiği röportajın bir değerlendirmesi özelliğini taşımaktadır. Fenik, yazısında bir Fransız gazetesinde Türkiye’nin Arap devletleriyle arasını açmak maksadıyla kaleme alınan bir yazıyı örnek göstererek komünizm propagandasının bazen daha yumuşak taktiklerle emperyalist gayelerine ulaşmaya çalıştığını; fakat bunu yaparken de Batı demokrasilerini kötüleyerek yaptığını belirtmiştir. Komünizmin Ortadoğu’da kültürüne bağlı milliyetperver toplumlara bu taktiklerle etkilemeye çalıştığını ifade etmiştir (Fenik, 1951f, s. 1, 4).

Sonuç olarak 1951 tevkifatı ve sonrasındaki hukukî düzenlemelerin yankıları, *Zafer* gazetesi tarafından son derece sert bir dille aktarılmıştır. Gerek Ceza Kanunu’ndaki değişiklikler gerekse Ortadoğu’daki gelişmelerle ilgili içerikler incelendiğinde, *Zafer* gazetesinin antikomünizm düşüncesindeki haklılığını muhtelif gerekçelerle ispat etme yoluna gitmekte kararlı bir duruş sergilediği görülmektedir.

Sonuç

II. Dünya Savaşı’ndan sonra ortaya çıkan ve dünyayı iki kutba ayıran Soğuk Savaş dönemi, pek çok ülkede olduğu gibi Türkiye’de de muhtelif siyasî tedbirlerin ve beraberinde stratejik hamlelerin gerçekleştirildiği bir devir olmuştur. II. Dünya Savaşı’nın sonundan itibaren kendini Batı Bloku’nda konumlandıran Türkiye, çok partili siyasî hayata geçişle birlikte NATO’ya giriş ve Balkan Paktı gibi siyasî adımları atmıştır. DP iktidarı, özellikle dış siyasette Batı Bloku’nda yer almanın gereklerini yerine getirmeye çalışmış; ülke içinde gerçekleştirdiği hamlelerle de bunu göstermiştir. 1951 tevkifatı, bunun en açık örneğini teşkil eder. Nitekim bu devrede SSCB’nin politikaları Batı devletleri için bir tehdit unsuru olarak değerlendirilmektedir. Bu yüzden komünizm ideolojisi, hem Batı ile bütünleşmiş daha liberal bir politika benimseyen DP iktidarına ters düşmekte hem de Doğu Bloku’nun yayılmacı politikalarının bir aracı olarak görüldüğü için Batı Bloku tarafından benimsenmemektedir.

1949 yılında, DP’nin basındaki temsilcisi olarak yayın hayatına başlayan *Zafer* gazetesi, iç ve dış politikada iktidarı destekleyen bir yayın politikası benimsemiştir. Günlük siyasî fikir gazetesi olmasının yanı sıra o devrin basını incelendiğinde, içerik ve şekil özellikleri bakımından kitle gazetesi olma iddiası da taşımaktadır. DP’nin iktidar

olduğu yıllar süresince yayın hayatına devam eden gazete, partinin belki de en önemli gazetesi konumundadır. Nitekim bu çalışmanın da konusu olan 1951 tevkifatına yönelik içerikleri basın-iktidar ilişkisini gösteren önemli bir örnek oluşturmaktadır.

1951 Tevkifatının başlangıcından itibaren *Zafer* gazetesi, tevkifatın başlaması ve gelişmesi, antikomünizm inşası, Türk Ceza Kanunu'ndaki değişiklikler ve tevkifatın yankılarına odaklanmıştır. DP'nin yayın organı olmasından dolayı haber içeriklerinde genellikle iktidarın söylemiyle doğru orantılı bir haber dili oluşturmuştur. İncelenen dönem içerisinde gerek köşe yazarlarının ifadeleri gerekse tevkifata dair diğer haberlerde, komünizm düşüncesi siyasî bir umde olarak değil Sovyet emperyalizminin bir aracı olarak aktarılmıştır. Yazılarda bu düşünceyle doğru orantılı olarak antikomünizm, millî bir duruş şeklinde yer almıştır. Her ne kadar sosyalizm ve komünizm arasındaki ayrıma dikkat çeken az sayıda ifadeye yer verilmişse de sol düşünceyi genelleştirerek olumsuz bir dille aktaran söylemin daha ağırlıkta olduğu söylenebilir.

DP iktidarının özellikle Türk Ceza Kanunu'ndaki değişikliklerle vücut bulan ve komünist siyaseti engellemek için almış olduğu tedbirler, *Zafer* gazetesinde çok önemli ve millî bir vazife olarak işlenmiştir. Gazetenin başyazarı Mümtaz Faik Fenik ve ikinci önemli yazarı Bahadır Dülger, 1951 Tevkifatı ile ilgili yazdıkları yazılarda komünistlerle ilgili son derece olumsuz bir dil kullanmış, söz konusu tevkifatın ve ardından yasal düzenlemelerin haklı gerekçelerini ortaya koymaya çalışmışlardır. Haber ve köşe yazılarının ortak noktası ise komünizmin ülke için millî bir güvenlik tehdidi olarak sunulmasıdır. Dolayısıyla alınan tedbirler, bu meşru zemine dayandırılmıştır.

Neticede, Batı Bloğuna yaklaşan politikalarıyla DP, Türkiye'nin dünya sahnesinde daha liberal bir konuma yerleşmesinde önemli bir rol üstlenmiştir. NATO'ya giriş sürecinde Batı ile iyi ilişkiler kuran DP iktidarının dış politikadaki tutumu, *Zafer* gazetesi tarafından millî savunmanın ve dünya barışının tesisi için zarurî bir adım şeklinde değerlendirilmiştir. Antikomünizm inşası da bu görüşün bir neticesi olarak gelişmiş, bu da yayın organı olarak *Zafer* gazetesi sütunlarına yansımıştır. Özellikle 1951 Tevkifatına ilişkin gazetenin tutumu, iktidarın Batı ile ilişkilerinin bir sonucu olarak SSCB'ye ve sol akımlara karşı almış olduğu tavrı şeklinde de okunabilir.

Türk basın tarihinde önemli yer işgal eden *Zafer* gazetesi gibi yayınların, devrin siyasî, iktisadî ve içtimaî şartları altında nasıl bir yayın politikasıyla hareket ettiklerini tespit etmek için o devrede gerçekleşen ve devri temsil eden muhtelif hadiselerin araştırılması kapsamlı bir basın tarihinin ortaya çıkarılması için son derece önemlidir. Zira bu hadiselerin araştırılması ile ortaya konabilecek ayrıntılar, yeni araştırmaları teşvik ederek alana katkı yapacaktır.

Extended Abstract

Turkey was in the Western Bloc during the Cold War, which began after World War II. The Democrat Party (DP) government, which came to power with the 1950 elections, continued to produce policies that integrated with the West. Political moves such as NATO membership and the Balkan Pact show it was trying to be in the Western Bloc. Another move that can be evaluated as a reflection of integration with the West during this period was in the economic field. A more liberal economic policy adopted development such as

industrialization, strengthening agriculture, and encouraging foreign capital was adopted. The DP, which took positive steps regarding press freedom in the early years of its rule, later tried to keep the press under control with the following regulations.

Another important feature of the DP period was that various measures were taken against leftist movements that were seen as threatening the USSR. During this period, Turkey positioned itself against the Soviets and tried to ensure its security. Therefore, it also fought against communism within the country. Thus, the 1951 arrest and subsequent changes in the Turkish Penal Code were important examples of this attitude.

Zafer newspaper, established in Ankara in 1949 as the official publication organ of the DP, consistently supported the DP government throughout its existence. In addition to being a daily political opinion newspaper, *Zafer* newspaper also attracted attention as a mass newspaper, with its content produced in a wide range, including weekend supplements, magazines, sports, and cinema.

One of these is the construction of the idea of anti-communism. In the political conditions of that period, communism was seen as a tool of Soviet imperialism. The *Zafer* newspaper also tried to present the legitimate reasons for the government's struggle with communism with the content it produced.

This study examines the attitude of the *Zafer* newspaper towards 1951 detention. It examines how the process that began with the arrest of members of the Communist Party of Turkey (TKP) in 1951 was reflected in the news and newspaper columns. In the study prepared using the case study method, the contents of the *Zafer* newspaper regarding the 1951 detention were determined. After that, these contents were analyzed by considering the period's political conditions.

The *Zafer* newspaper tried to construct the idea of anti-communism in the context of the 1951 arrest. Communism was treated as Soviet imperialism, and communist politics was equated with treason. The amendments to the Turkish Penal Code introduced after the arrests were prominently featured in the newspaper's content. These revisions broadened the scope of crimes and imposed stricter penalties. Although communism was not used, the *Zafer* newspaper stated that the change would add "legal power" to the government in the fight against communism and recorded this as an important development.

Mümtaz Faik Fenik, the lead writer for *Zafer* newspaper, played a pivotal role in shaping the newspaper's anti-communist narrative. He supported the measures taken by the government and saw communism as an ideology that tried to divide Turkey in his writings. Along with Fenik, Bahadır Dülger also wrote articles expressing that communism was an idea that needed to be fought.

Accordingly, *Zafer* newspaper, aligned with the Democratic Party (DP), covered the developments following the 1951 arrests in a manner that mirrored the government's perspective. At times, adopting a more severe tone than government officials, the newspaper portrayed communism as an ideology threatening national unity. It sought to construct an anti-communist narrative through national unity, opposition to Soviet imperialism, and adherence to democratic principles. This framing was influenced by the DP government's efforts to foster strong ties with the West. As a result, *Zafer* produced

content that framed communism as a national security threat, offering justifications to legitimize the government's actions.

Etik Beyan: Çalışmanın, etik kurul izni gerektirmeyen çalışmalar arasında yer aldığını beyan ederim. Aksi bir durumun tespiti halinde Kastamonu İletişim Araştırmaları Dergisi'nin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk çalışmanın yazarına aittir.

Yazar Katkıları: Yazarın katkı oranı %100'dür.

Çıkar Çatışması Beyanı: Makalede herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan ederim.

Kaynakça

1951 TKP (Türkiye Komünist Partisi) Tevkifatı Esbab-ı Mucibeli Hüküm. (2000). BDS Yayınları.

Bayrak, M. O. (1994). *Türkiye'de gazeteler ve dergiler sözlüğü (1831-1993)*. İstanbul: Küll Yayınları.

Bendaş, K. (2022). *Demokrat Parti döneminde kalkınma söylemi ve Zafer gazetesi* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

Birdişli, F. (2010). Birleşmiş Milletler'in (BM) uluslararası sorunları önleyebilme yeteneği. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(11), s.172-182.

Boratav, K. (2012). *Türkiye iktisat tarihi* (16. Baskıbasım). Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.

Bulut, S. (2007). *Hürriyet gazetesi: 1948-1953 döneminin yayın politikası*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Bulut, S. (2008). Sovyet tehdidine karşı güvenlik arayışları: I. ve II. Menderes hükümetlerinin (1950-1954) NATO üyeliği ve Balkan politikası. *Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, 11(41), 35-61.

Çakır, H., ve Yavalar, D. E. (2017). Demokrat parti iktidarı ve basın. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(3), 257-270.

Doster, B. (2012). Türkiye'de NATO karşıtlığının tarihsel ve siyasal kökenleri. *Ortadoğu Analiz*, 4(40), 31-41.

Doyran M. (2022, Ekim). *Demokrat Parti dönemi Türk dış politikasının Türk basınına yansımaları. (1950-1955)*. XIX. Türk Tarih Kongresinde sunulan bildiri. T.C. Turizm Bakanlığı Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Tarih Kurumu, Ankara.

Dülger, B. (1951a, 7 Kasım). Türk Komünist Partisi. *Zafer*, s. 2.

- Dülger, B. (1951b, 18 Kasım). Komünizme karşı savaşırken. *Zafer*, s. 2.
- Erdem, B. G. (2011). *Soğuk Savaş düzeninde Milliyet gazetesi ve Abdi İpekçi'nin gazetecilik anlayışının değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Eroğul, C. (2003). *Demokrat Parti tarihi ve ideolojisi* (4. Baskıbasım). Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Ertem, B. (2009). Türkiye-ABD İlişkilerinde Truman Doktrini ve Marshall Planı. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(21), 377-397.
- Fenik, M. F. (1951a, 16 Kasım). Kızıl yılının kafası ezilecektir! *Zafer*, s. 1, 4.
- Fenik, M. F. (1951b, 18 Kasım). Meşru bir müdafaa hâlindeyiz! *Zafer*, s. 1, 4.
- Fenik, M. F. (1951c, 15 Kasım). Sovyetlere verilen cevabımız. *Zafer*, s. 1, 4.
- Fenik, M. F. (1951d, 22 Kasım). Bir millî selâmet kanunu. *Zafer*, s. 1, 4.
- Fenik, M. F. (1951e, 26 Aralık). Millî politika böyle mi yapılır? *Zafer*, s. 1, 4.
- Fenik, M. F. (1951f, 28 Aralık). Ortadoğu'da kızıl tahrikçiler. *Zafer*, s. 1, 4.
- Fidel, R. (1984). The case study method: A case study. *Library and Information Science Research*, 6(3), 273-288.
- Gastearsivi.com (2024, 6 Ağustos). *Zafer* Gazetesi Arşivi. Erişim adresi: <https://www.gastearsivi.com/gazete/zafer/1949-04-30/1>
- Kabacalı, A. (1983). Türkiye'de basın sansürü. *Cumhuriyet dönemi Türkiye ansiklopedisi* (4. Cilt), s. 959-966. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Karpat, K. H. (2007). *Türkiye'de siyasal sistemin evrimi: 1876-1980*. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Kaya, A. E. E. (2010, Ekim). *Demokrat Parti döneminde basın iktidar ilişkileri: Cumhuriyet, Ulus, Zafer gazeteleri üzerine bir inceleme*. Tercüman-ı Ahval'in 150. Yılında İstanbul'da Fikir Gazeteciliği Sempozyumunda sunulan bildiri, İstanbul Üniversitesi, İstanbul. Erişim Adresi: https://www.academia.edu/30965541/Terc%C3%BCman_%C4%B1_Ahval_in_150_Y%C4%B1nda_%C4%B0stanbul_da_Fikir_Gazetecili%C4%9Fi_Sempozyumu_21_22_Ekim_2010_Bildiri_Kitab%C4%B1
- Kocaoğlu, C. T. (2021). Soğuk Savaş sürecinde komünizme karşı Türkiye'nin uluslararası güvenlik ve savunma iş birlikleri kurma çabaları: Balkan Paktı ve İttifakı. *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, 17(37), 1-38.

- Koloğlu, O. (2006). *Osmanlı'dan 21. yüzyıla basın tarihi*. İstanbul: Pozitif Yayınları.
- Oral, F. S. (1973). *Cumhuriyet basın tarihi 1923-1973*. Ankara: Sanayi-i Nefise Matbaası.
- Önenerk, Ö. (2016, Mayıs). *Zafer Gazetesi'nde yer alan tefrika romanlar ve kimlik inşası: batılulaşma, antikomünizm, antifaşizm*. V. Türkiye Lisansüstü Çalışmalar Kongresinde sunulan bildiri. Erişim adresi: https://www.researchgate.net/publication/335233809_Zafer_Gazetesi'nde_Yer_Alan_Tefrika_Romanlar_ve_Kimlik_Insasi_Batililasma_Antikomunizm_Antifasizm
- Öngören, F. (1998). *Cumhuriyet'in 75. yılında Türk mizahı ve hicvi*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Özbilek, Ö. A. (2023). II. Dünya Savaşı sonrası Türk-Sovyet ilişkilerinin gerilmesi ve anti-komünizm (1945-1950). *Sakarya Üniversitesi Türk Akademi Dergisi*, 2(1), 23-47.
- Özdemir, E. ve Şendil, A. F. (2016). Soğuk Savaş dönemi algı ile gerçek arasında bir imge olarak Türk solu; Demokrat Parti'nin sol hareketlere yaklaşımı. *Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 12(23), 337-368.
- Öztürk, O. (2007). *Demokrat Parti dönemi basın rejimi ve Zafer Gazetesi (1957-1960) Ulus Gazetesi ile karşılaştırmalı bir inceleme*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Soysal, İ. (1991). 1955 Bağdat Paktı. *Bellekten*, 55(212), 179-238.
- Stake, R. E. (1978). The case study method in social inquiry. *Educational Researcher*, 7(2), 5-8.
- Şapolyo, E. B. (1969). *Türk gazetecilik tarihi ve her yönü ile basın*. Ankara: Güven Matbaası.
- Tokmakçioğlu, E. (2011). *Türk basın tarihi*. Ankara: İsim Yayınları.
- Topuz, H. (1973). *100 soruda Türk basın tarihi*. İstanbul: Gerçek Yayınevi.
- Topuz, H. (2003). *Türk basın tarihi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yıldız, N. (1996). Demokrat Parti iktidarı (1950-1960) ve basın., *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 51(1), s.481-505.
- Zafer. (1951, 31 Ekim). İstanbul'da büyük bir komünist şebekesi meydana çıkarıldı. *Zafer*, s. 1.
- Zafer. (1951, 2 Kasım). Komünist tahkikatı ilerliyor. *Zafer*, s. 1, 5.

- Zafer. (1951, 3 Kasım). Komünist sanıkları. *Zafer*, s. 1.
- Zafer. (1951, 4 Kasım). Kızıl sanıklar nasıl ele geçti. *Zafer*, s. 1.
- Zafer. (1951a, 5 Kasım). İstanbul'daki kızıl şebekenin mahiyeti. *Zafer*, s. 1, 4.
- Zafer. (1951b, 5 Kasım). İran'da kızıl tahriki. *Zafer*, s. 1, 4.
- Zafer. (1951, 10 Kasım). Atatürk ve siyasî dehası. *Zafer*, s. 5, 7.
- Zafer. (1951a, 16 Kasım). Nazım Hikmet ifşa ediyor. *Zafer*, s. 1, 4.
- Zafer. (1951b, 16 Kasım). Yurtta kızılıları ezecek tasarı. *Zafer*, s. 1, 3.
- Zafer. (1951, 17 Kasım). Millî bünyeyi takviye edici tasarı görüşüldü. *Zafer*, s. 1, 4.
- Zafer. (1951, 22 Kasım). Meclis'in dünkü mühim oturumu. *Zafer*, s. 1, 4.
- Zafer. (1951, 24 Kasım). Komünizme hayat hakkı yoktur. *Zafer*, s. 1, 4.
- Zafer. (1951, 25 Kasım). Fuad Köprülü'nün Paris'te yaptığı mühim beyanat. *Zafer*, s. 1.
- Zafer. (1951, 26 Kasım). Dünya Sulhu ve Dış Politikamız. *Zafer*, s. 1.
- Zafer. (1951, 28 Kasım). Komünist elebaşlarına ölüm cezası. *Zafer*, s. 1, 4.
- Zafer. (1951, 29 Kasım). Komünist liderlerin idamı kabul edildi. *Zafer*, s. 1, 4.
- Zafer. (1951, 1 Aralık). Komünizmle savaş tasarısı müzakeresi. *Zafer*, s. 1, 4.
- Zafer. (1951, 4 Aralık). Türk Ceza Kanunu tadil edildi. *Zafer*, s. 1, 4.
- Zafer. (1951, 25 Aralık). Ortadoğu'da komünist tehlikesi ve Türkiye. *Zafer*, s. 1, 4.